

*Оксана Чубарь, к.е.н., доцент
Анна Лозицька, магістрант
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна*

ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ, ВИКЛИКАНІ ПОЧАТКОМ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

З прийняттям у 2018 році Закону України «Про валюту і валютні операції» відбулося закладення нової філософії у засади функціонування національного валютного ринку, сутність якої виражена в словах: «Все, що не заборонено – дозволено». Упродовж 2019-2021 років поступово реалізовувалась Дорожня карта скасування валютних обмежень, у відповідності з якою здійснювались послідовні кроки в русі від валютних обмежень до режиму вільного руху капіталів.

Початок повномасштабної війни змусив уряд спільно з НБУ докорінно переглянути політику валютної лібералізації та запровадити ряд обмежень на валютному ринку з метою недопущення його різкої дестабілізації, девальвації курсу гривні та втрати офіційних золотовалютних резервів країни. Застосовані заходи переслідували досягнення більш складних і комплексних цілей, таких як «...подолання панічних настроїв серед населення, збереження довіри до банківської системи та стабільності у фінансовій сфері» [1]. Практика запровадження або посилення валютних обмежень часто була на озброєнні в Україні, особливо в періоди кризових явищ у внутрішньому економічному та суспільно-політичному середовищі, і забезпечувала відповідні позитивні результати.

24 лютого 2022 року приймається Постанова Правління НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [4]. Щодо діяльності валютного ринку, то цією постановою були передбачені такі правила [5]:

- призупинити роботу валютного ринку України, крім операцій продажу іноземної валюти клієнтами;
- зафіксувати офіційний курс станом на 24.02.2022;
- увести мораторій на здійснення транскордонних валютних платежів (крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань) та Уряду, окремих дозволів НБУ);
- зупинити здійснення обслуговуючими банками видаткових операцій за рахунками резидентів держави, що здійснила збройну агресію проти України.

Станом на 24 лютого 2022 року офіційний валютний курс був зафіксований на рівні 29,25 гривень за долар, він зріс на 27 копійок порівняно з попереднім банківським днем. У подальшому НБУ дещо пом'якшував валютні обмеження, у червні-липні 2022 року основні з них були такими (табл.).

Пом'якшення окремих валютних обмежень стосувалося, зокрема, строків міжнародних розрахунків. Збільшення граничного строку застосування банківського валютного нагляду (максимальних строків розрахунків за експортно-імпортними операціями з 365 до 90, а потім і до 120 календарних днів (к. д.)) переслідує мету посиленого контролю за своєчасністю та повнотою надходження в Україну валютної виручки від проведення експортних операцій, що повинно позитивно впливати на стан внутрішнього валютного ринку, а, відповідно, і на динаміку валютного курсу.

*VII Всеукраїнська науково-практична конференція
«Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин:
виклики глобалізації та регіональні аспекти»*

Таблиця

Основні види валютних обмежень в Україні у червні-липні 2022 року*

Вид валютного обмеження	Сутність валютного обмеження	Коментар-пояснення
Встановлення офіційного курсу гривні щодо долара (перехід з режиму плаваючого на режим фіксованого валютного курсу)	Станом на 24.02.2022 офіційний курс було зафіксовано на рівні 1 дол.=29,25 грн., з 21.07.2022 на рівні 1 дол.=36,57 грн.	Тимчасова (на період війни) відмова від плаваючого валютного курсу. Фіксований офіційний курс є основним якорем стабілізації очікувань та ключовим засобом виконання пріоритетних цілей НБУ (цінової та фінансової стабільності)
Граничні строки розрахунків за експортно-імпортними операціями (якщо операція на суму 400 тис. грн і більше).	120 к. д. — з 08.06.2022. Однак застосовується також до операцій, які розпочаті з 05.04.2022; 365 к. д. — застосовується до операцій, розпочатих до 05.04.2022 (у період з 05.04.2022 по 07.06.2022 граничний строк розрахунків був установлений 90 к. д.)	Упродовж даного часу має бути закритий ЗЕД-контракт. Контроль за дотриманням цих граничних строків покладається на комерційні банки. З відміною воєнного стану повинно відбутись повернення до стандартного 365-денного періоду
Видача готівкових коштів в іноземній валюті з рахунку клієнта банку за межами України	Не більше еквіваленту 50000 грн на календарний місяць — якщо рахунок у національній валюті; не більше еквіваленту 10000 грн на день — якщо рахунок в іноземній валюті	Еквівалент визначається за курсом НБУ, який в умовах воєнного стану залишається незмінним
Операції з рф і рб	Заборона валютних розрахунків російськими та білоруськими рублями, розрахунків з учасниками з цих країн при використанні платіжних карток та інших електронних платіжних засобів та ін.	Обмеження охоплюють практично всю сферу валютних розрахунків з учасниками з росії і білорусі

*Складено за даними: [2, 3, 4].

Обов'язковий продаж валютної виручки експортерами, скасований у 2019 році, не був введений з початком війни, хоча таке обмеження в Україні існувало багато років і було пов'язане з необхідністю підтримання курсу національної валюти. Таким чином, уся валютна виручка, як і раніше, залишається на поточному рахунку експортера та в його повному розпорядженні.

Отже, з початком військових дій НБУ швидко зреагував і застосував ряд обмежувальних заходів на національному валютному ринку з метою недопущення його розхитування та дестабілізації. Окремі обмеження були з часом послаблені, інші залишатимуться в дії до завершення повномасштабних військових дій. У такий спосіб держава досягає контрольованості внутрішньої макроекономічної ситуації, обмежує негативний вплив спекулятивних настроїв та поведінки учасників ринку, сприяє збереженню офіційних золото-валютних резервів.

Список використаних джерел:

1. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни: як НБУ адаптував фінансову систему України до нових умов впродовж ста днів воєнного стану (9 червня 2022 року). URL: <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyvannya-pid-chas-vijny-yak-nbu-adaptuvav-finansovu-systemu-ukrayiny-do-novyh-umov-vprodovzh-sta-dniv-voennogo-stanu/>.
2. Онищенко В. Обмеження валютних операцій в умовах воєнного стану. (9 червня 2022 року). URL: <https://www.golovbukh.ua/article/9386-obmejennya-valyutnih-operatsiy-v-umovah-vonnogo-stanu>.
3. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart?cn%5B%5D=USD>.

*VII Всеукраїнська науково-практична конференція
«Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин:
виклики глобалізації та регіональні аспекти»*

---

4. Постанова Правління НБУ №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18.
5. Постанова Правління НБУ №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». Резолюція. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18.